

5S-t jól, 5S at Home

"A place for everything and everything in its place" – bár az 5S-el kapcsolatban leggyakran összekötött idézet az 1700-es évekből Benjamin Franklintól származik, ipari környezetben a mai értelemben használt tartalommal a Toyota termelési rendszer részeként kidolgozott munkahelyszervezési alapeszköz (5S) töltötte meg.

Az 5S módszernek mára vitathatatlan jelentősége van - az iparon kívül irodai környezetben, bankokban, kórházakban is sikeresen alkalmazzák.

Az 5S egy egyszerű módszer. Logikája, lépései szabványosak. Alkalmazása látványos, eredményei beszédesekek. Célja az átlátható, veszteségmentes működés alapjainak biztosítása – haszna a hatékonyságban, minőségben és költségekben is megmutatkozik.

Egyszerűsége és eredményessége ellenére a módszer mégis hajlamos megbukni. Talán mert felületesen végezzük vagy helytelenül értelmezzük. Talán mert elérendő célként és nem a célhoz vezető eszközként alkalmazzuk. Talán mert esetenként muszájból csináljuk....

A talánokra a választ mindig az adott szervezetenél kell keresni, de remélhetőleg ezen rövid bejegyzés is segít a módszer lényegének, titkának és széleskörű alkalmazhatóságának megértésében. Bár alapvetően az iparban terjedt el, 5S szemléletű gondolkodás észrevétlenül megjelenik mindennapjainkban is, mint a rend, rendezettség, fegyelem, önfegyelem és ezáltal a hatékonyság, pozitív gondolkodásmód kialakításának módszere.

Az 5S otthonunkban történő tudatos alkalmazásának területeit egy konferenciára való felkészülés során vettük számba, miközben learról, folyamatfejlesztésről még hírből sem hallott közönség számára hétköznapi példákon végigvezetve próbáltuk átadni a (jellemzően) iparban használt munkahelyszervezési módszer lényegi üzenetét. Továbbgondolva és kiegészítve az ott elhangzottakat a következőkben az

ipar és magánélet párhuzamba állításával értelmezzük az 5S módszertant - ezúttal írásban:

Miért probléma a rendtelenség és fáje eléggé? A gyártásban, irodai munkavégzés során a rendrakásra kényszerítő végső pont ott érkezik el, mikor a munkakörnyezetben tárolt dolgok átláthatatlansága és káosza már a működés fizikai gátjává válik, keresés, szaladgálás miatti idővesztésben, állandó bosszankodásban mutatkozó problémává válik. Külső szemlélőként esetenként megdöbbenve szembesülünk olyan munkabiztonság és gyártási hatékonyság szempontjából is átláthatatlan, rendetlen munkakörnyezettel, melyet a benne dolgozók kérdőjel nélkül munkavégzésre elfogadottnak minősítenek. Másról a már kialakított (vagy megálmodott) rendezettség, átláthatóság folyamatos fenntartása és fejlesztése okoz kihívást. A rendtelenségnek, a munkahely kialakítás szervezetségének és a hozzá tartozó fájdalomküszöbnek természetesen szintjei vannak, mely szervezet, vezető, vagy akár munkatárs függő is lehet. A munkahelyszervezés és átláthatóság iránti igény véleményünk szerint alapvetően a vállalati kultúra és működés sajátja, mely szemlélet természetes módon az egyénekre, munkatársakra is hatással van. Ha otthonunkra gondolunk, bizonyára mindenképpen vannak olyan helységek, tárolók a lakásban, melyet nem szívesen mutatnánk meg váratlan vendégnek – és mi sem érezzük komfortosnak. A holmikkal telezsúfolt szobákban a rend fenntartása sokszor csak időszakosan valósítható meg, akciószerű nagytakarítással és eseti selejzésekkel. Az idő haladtával aztán a

ruhakupacok és telezsúfolt szekrények újra elfogadhatatlan szintre érnek amit ismét rendbe vágni nagy erőfeszítés és szélmalomharcnak tűnő feladat.

Céllal álljunk neki! Ahhoz hogy akár a munkahelyen akár a magánéletben helyesen értelmezzük az 5S szerinti szemléletmódot, elengedhetetlen lépés annak meghatározása saját magunkban, miért szeretnénk ezen az úton elindulni, egyfajta elérendő célállapotot felállítva. A kérdés, hogy miért fontos nekünk: mi a valós oka/haszna egy rendezettebb, átláthatóbb környezet létrehozásának – vállalati szinten gyakran megfogalmazott elvárás az elfedett hibák transzparensé tételével a folyamatok fejlesztése, minőség javítása, hatékonyságnövelés vagy pusztán a rendezettebb munkakörülményekből adódó moral javulása.

Otthonunkkal kapcsolatban a legfontosabb cél, hogy kipihenhessük magunkat benne, alkalmas legyen a minőségi időtöltésre és arra, ami a benne élőknek valódi értéket és boldogságot ad. Bármilyen nagy is a lakás, a felesleges holmikkal telezsúfolt teret folyamatosan rendben tartani örök kihívás és időtrábló tevékenység, mely a valóban fontos és értékes családi együttlét kárára megy.

Használjuk, mint eszközt! Japánban napjainkban terjed az extrém minimalizmus, az a fajta életstílus, mely azt vallja hogy a lakás élettér legyen, ne raktár. Ebben a szemléletben a felesleges tárgyakról való megszabadulás csak az egyik eszköze annak a célnak, hogy újraértékeljük a birtoklás, tulajdon fogalmát és a fizikai tárgyak helyett élményeket, barátokat kezdjünk el gyűjteni...

Akár iparban akár magánéletben tartjuk

fontosnak, az 5S szerinti működést soha ne elérendő célként hanem a célhoz vezető eszközként alkalmazzuk! Ha egyértelműen meg tudjuk fogalmazni, hogy miért szeretnénk rendet, változást a környezetünkben, kezdjük el az 5S utazást és vegyük végig a módszer 5 lépésének értelmezését mind a hagyományos ipari, mind az otthoni vonatkozásban.
Mi is az az 5S?

Seiri = szelektálás / válogatás.

A rendetlenség érzést az okozza, hogy túl sok (felesleges) dolgot tárolunk túl kicsi helyen, ami zsúfoltá, átláthatatlanná teszi a környezetünk.

A szelektálás, válogatás abban segít, hogy csak a szükséges dolgokkal foglalkozunk – a környezetünkbe nem kerüljünk alig, vagy soha nem használt tárgyakat, dolgokat. Válogassuk ki, mi az ami fontos és szükséges adott helyzetben, mire nincs szükségünk. Ez a lépés mind az ipari alkalmazás során, mind az otthoni környezetben a legfontosabb és talán legnehezebb döntés.

Míg a munkahelyen inkább racionális érvek vezérelnek (az eszköz használatának gyakorisága, állapota, mérete) addig az otthonunkban történő szelektálás vagy selejtezés a racionális szempontokon felül már inkább érzelmi alapon történik. A selejtezés és rendrakás művészetével több háztartásszervezési módszertan, életmódprogram is foglalkozik. Az 5S logikát követő mivolta miatt mindenképpen megemlítendő a japán Marie Kondo által kidolgozott Konmari módszertan – könyve az olvasók és követők ezreinek rendrakási szokásait és ezáltal gondolkodásmódját, szemléletét változtatta meg. A háztartásban használt dolgaink szelektálásánál nagyon hangsúlyos az érzelmi faktor, bátran tegyük hát fel a kérdést: Örömet okoz-e az adott tárgy: Szívesen hordom az adott ruhadarabot, jól

érezem magam benne? Szeretem használni a serpenyőt? Miért fontos számomra a könyv, veszem-e még valaha a kezembe? A válaszok nagyjából a használat gyakoriságát is kifejezik, hisz ha nem kötődünk valamihez, ritkábban is használjuk. A selejtezésnél döntsünk határozottan, az egyszer még jó lesz szemlélet itt sem helytálló. Van akinél az a szempont, hogy csak az általa szeretett, fontos tárgyakkal vegye körbe magát – itt is az érzelmek segíthetnek, ezáltal a „nemszeretem” tárgyak további tárolásának, takarításának egy életre véget vethetünk. Dokumentumok, dekorációs tárgyak szelektálásához egy egyszerű tanács: ne a tárgyakhoz ragaszkodjunk, hanem az általa megszerzett élményhez, értékhez.

Míg a klasszikus üzemi 5S szelektálásnál felcímkézzük, cédulázzuk az eltávolítani kívánt eszközöket és tárgyakat, addig az otthonunkban végzett válogatás legjobb módja, ha mindent (pl. kategóriák szerint, mint pulóverek, pólók, zoknik, kabátok, dokumentumok) egy alkalommal egy helyre pakolunk ki és a jól átlátható kupacból csoportosítjuk át a szükségtelen dolgokat. Ezzel a módszerrel a ruhaneműk, konyhaeszközök, könyvek, iratok vagy akár a szerszámtárolók is hatékonyan válogathatók és a készleteink racionalizálhatók.

Seiton = elrendezés, rendszerezés

Az átláthatatlan, sok kereséssel járó tárolási mód munkahelyi környezetben egyértelműen a termelési hatékonyság rovására megy, míg otthonunkban stresszt, idővesztést, és indokolatlanul sok tárolási helyet jelent. Az 5S módszer második lépésében a szükséges dolgok optimális elrendezése a cél, oly módon, hogy használatukhoz ne kapcsolódjon keresési idővesztés. Gyártói környezetben nagyon jó példák az árnyéktáblák, speciális tárolóeszközök ill. minden olyan megoldás, mely segíti a munkahely / munkavégzés közvetlen közelébe helyezni a munkaeszközöket. Ha otthoni vonatkozásban szeretnénk értelmezni a megfelelő elrendezést, gondoljunk az áttekinthetőséget és

helykihasználást is támogató különböző tárolási módszerekre, rendszerekre. Sok cég készen is kínál megoldásokat, de legjobb, ha magunk tapasztaljuk ki a számunkra megfelelőt. Ruhaneműknél érdemes átgondolni a hajtogatási módszert is, ugyanis a megszokott fekvéssel tárolással gyakori probléma, hogy a nagy gonddal elrendezett textiltároló garáttal elcsúszik, mikor középről vagy alulról veszünk ki valamit. A négyzetesre hajtogatott és élére állított ruhatárolással egy pillantással áttekinthetővé válik a szekrény tartalma és sokkal helytakarékosabb megoldás is.

A ruhaneműk elrendezésénél szempont lehet még az azonos típusú öltözetek (pl. nadrágok, kabátok, felsők) egy helyre csoportosítása – kerülendő az idő és keresési veszteségeket. Bár az 5S talán legizgalmasabb és leglátványosabb lépése az elrendezés, fontos hogy csak akkor álljunk neki, ha a szelektálás után vagyunk – minek is vesztegessük az időnket nem szükséges dolgok elrendezésével.

Seiso = tisztítás

Az 5S-ben a harmadik S betű a tiszta, szennyeződéstől mentes állapotra utal, mely a fizikai tisztaságon túl a gépek / berendezések megfelelő, működőképes állapotát is hivatott biztosítani. Japánban, a felsőbb osztályokban, közép és főiskolákban is dedikált időt adnak a napi takarításra – ez az osztálytermeken túl a közös helyiségekre (folyosók, mosdók) is kiterjed. Nem meglepő hát, hogy ez a fiatalokban megszerzett rutin felnőttkorra is megmarad és a köztérek, intézmények önkéntes tisztítására is elegendő... (lásd Public 5S kezdeményezés japán mintára www.5spublic.hu)

A vállalati szinten értelmezett tisztítás többnyire napi, rendszeres takarításban valósul meg, általában a munka kezdetekor vagy befejezése után. Az iparban is van példa, ahol erre a munkatársak számára

akár heti 30 percet is dedikálnak. Egy tisztántartott, ellenőrzött gép / berendezés ezt veszteségmentes, állásidő nélküli működéssel hálálja meg.

Az otthonunkban végzett tisztítási, takarítási tevékenységek általában nem a kedvenc időtöltési kategóriába tartoznak. Mielőtt nekiállunk a széthagyott tárgyakat össze kell szednünk a padlóról, a sok kacatot le kell szednünk a polcokról portörüléshez, a fürdőkád tisztításához az összes kipakolt flakont el kell távolítani... Minél több tárggyal van telezsúfolva a lakás, annál nehezebb és lassabb a folyamat ill. az eredménye sem az igazi. A takarítás hatékonyságát nagyban segíti az első 2 lépés átgondolt megtétele – a következetesen végrehajtott válogatás és elrendezés után a terek, bútorok, tárolók sokkal áttekinthetőbbé válnak ami a tisztántartást is segíti.

Seiketsu = rutin, sztandard rögzítése

Az 5s workshopok vagy projektek esetében előfordul, hogy az arra dedikált időben csak az első 3 lépés kerül elvégzésre. Látványos, eredményes, mindenki boldog csak éppen hosszútávú fenntarthatóság a módszer kulcsa. A jól elvégzett első 3 lépés fenntartását a folyamatos gyakorlás tudja biztosítani - kialakítva közben a folyamatban résztvevőkkel az elköteleződést, a felelősségérzetet az adott hellyel kapcsolatban.

A negyedik S munkatársi vonatkozásban az a szint, mikor a munkahelyen található tárgyak, eszközök napi szinten ellenőrzésre kerülnek a munkatárs által azok szükségessége, elrendezése, állapota vonatkozásában – az elvárás jellemzően egy írásos sztenderdben is rögzített, aminek rutinszerű betartása teszi önműködővé a folyamatot.

Otthonunkban a napi rutin kialakítása és gyakorlása jellemzően nem fényképes, írott

formában történik – azonban a vizuális jelölések esetenként nagyon hasznosak.

Az íratlan szabályok legalább ennyire fontosak, mint például annak módszere, hogy hazaérkezés után mit milyen sorrendben végzünk és hová helyezünk, hogy másnap keresgélés nélkül megtaláljuk: Cipő, kabát a tárolókba, autókulcs az arra kijelölt helyre, a táskánk és iratok a tárolójukba, a ruhaneműk gardrobba vagy szennyesbe. Nem elég ha mindennek megvan a helye, fontos kialakítani a rutint, hogy valóban oda is kerüljön mindig. A szülők által mutatott minta, napi gyakorlat, nagyban alakítja a gyermekek viselkedést és a renchez, rendezettséghez való viszonyukat. A jó példát észrevétlenül teszik magukévá©

Shitshuke = (ön)fegyelem

Az 5. lépést a fordításban gyakran (tévesen) fenntartás szóval jelenik meg. A Toyota eredetileg 4S-t használt, az ötödik kanji jelentése inkább a fegyelem, szabályok követése szóval írható le. Az ötödik S nem a 4 előző lépés fenntartását, sokkal inkább egy olyan szervezeti kultúra kialakítását jelenti, melyben a munkatársak értik és motiváltak a 4S szabályainak betartásában.

Az ötödik S szintjén a szervezeti kultúra által az egyéneken szokásbeli változások történnek, melyek megmutatkoznak olyan hétköznapi dolgokban mint a kötelező munkavédelmi eszközök viselése, a csapatérdek előnyben részesítése az egyénnel szemben, a szabályok, előírások betartása ill. azok fejlesztése a kreatív ötletek által. Az 5S célja ennek az állapotnak az elérése, ami általában nem auditokkal és kötelező bájításokkal, sokkal inkább munkatársak folyamatos és következetes bevonásával, támogatásával valósítható meg. Az ezáltal elért bizalom és motivációs szint minden kaizen, fejlesztési tevékenység alapja.

Az otthonunkban végzett 5S tevékenység végállomása azt a fajta szemléletváltást jelenti, mikor a rendezett, átlátható és örömet adó élettér kialakításával fejben, gondolkodásban is tisztábbak, rendezettebbek leszünk. Aki otthona rendbentartását és a rend fogalmának újraértelmezését az 5S szemlélettel közelíti meg, személyiségében is fejlődik. És ebben az állapotban valami új kezdődik, ami alapja az önfejlesztésnek és egy tudatosabb, a környezetünkre is kiható életszemléletnek.

Az 5S alkalmazása az iparban, a Toyotánál indult és kétségtelen, hogy a hatékony vállalati működés kialakításának megalapozott módszere. A fent leírtak is megerősítik, hogy az 5S egy egyszerű módszer. Logikája, lépései szabványosak – használjuk azt a munkakörnyezetben vagy otthonunkban. Alkalmazása látványos, eredményei beszédesekek, és hatása az egyénre, a viselkedés és szemléletmódra megkérdőjelezhetetlen. A rendezett, átlátható környezet tükrözi az életminőségünket, mert visszahat gondolkodásmódunkra és ezáltal további cselekedeteinkre is.

Ha jól értelmezzük és tudatosan használjuk, akkor az 5S egy fenntartható és a fejlődésnek hosszú távon alapot adó megoldást nyújt munkában és magánéletben is. Meggyőződésünk, hogy bevezetése sikerre ítéltetett, ha a célhoz vezető eszközként és nem elerendő célként alkalmazzuk; ha nem bonyolítjuk túl és nem misztifikáljuk; ha szívből, és nem muszájból csináljuk!

Váthy Edit - ParLS Kft.